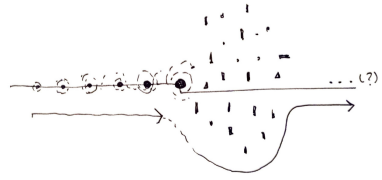

KAMUSAL ALAN; BİR(ÇOK)

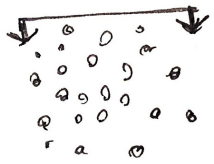
86746

Şekil 0. entropi yasasına göre evrende düzensizlik sürekli olarak tek yönlü bir şekilde artar

Şekil 1. yaşanan her olay mekanın inşa sürecinde iz bırakır ve süreci yönlendirir

bütünlüğü sağlamış mekan her bireyden izler taşır ve kamuyu temsil eder

dış uyaranlara adapte olabilen mekan zamansızlığa ulaşır

insan odaklı yaklaşım mekansal kararların sürece bağlılığını sağlar, mekan devinim halindedir

mekanda geçişin sağlanması zamanda sürekli bir oluşum sürecini temsil eder; olup biten yoktur, devam eden vardır

Şekil 2. kamusal mekanın zamansızlığını oluşturan konseptler değişken tasarım yaklaşımı sunar

Kamusal Alan; Bir(çok)

Kamusal alan; mekanın yaratıcısı ve kullanıcısı olan bizler dışında başka hiçbir şeyden çıkmayan, fizik kurallarının tanımıyla "zaman" ile düzensizliğe doğru yol alan bir sürecin ta kendisidir (Şekil 0). Mekanda yaşanan bir olayın veya müdahale sonucu değişen bir fizikseliğin sadece şimdiki zamanı etkileyen sonuçları yoktur, mekanın yaşam çizgisine dahil olan her olay sonraki bellek örgüsü içinde izler bırakır ve hatta mekanın süregelen dizilimi bu noktalar etrafında sarsılarak şekillenir (Şekil 1).

Böylece kamusal alan zamansızlaşır (timeless) ve süreç olarak ulaşılmaz hale gelir. Artık mekan kendi kendine, süreçte etkiye sahip olayların sonucunda gerçekleşecek ve böylece zamansızlığını koruyacaktır.

Tek bir mekan birçok insan, birçok aktivite, birçok hayat... Kamusal mekan varlıkta bir, zamanda çoktur. Böylece birçoktur. Bu kümelenmeye giden süreçte mekanın oluşumunu tetikleyen ilk adım mekansallaşmanın devinimidir. Mekan, tarihinin ve bilincinin izlerini geleceğine taşıyacağından emindir. Kompleks gözükken bu oluşumun 'kaotik' olmaması için belirli konsept ve metodlar gereklidir.

Zamansız kamusal mekan şu konseptlere dayanır; (Şekil 2)

Bütünlük, Adaptasyon, İnsan Odaklılık ve Geçiş (*transition*)

Zamansız kamusal mekanın oluşum metodu ise 3 başlıkta ele alınır; (Şekil 3)

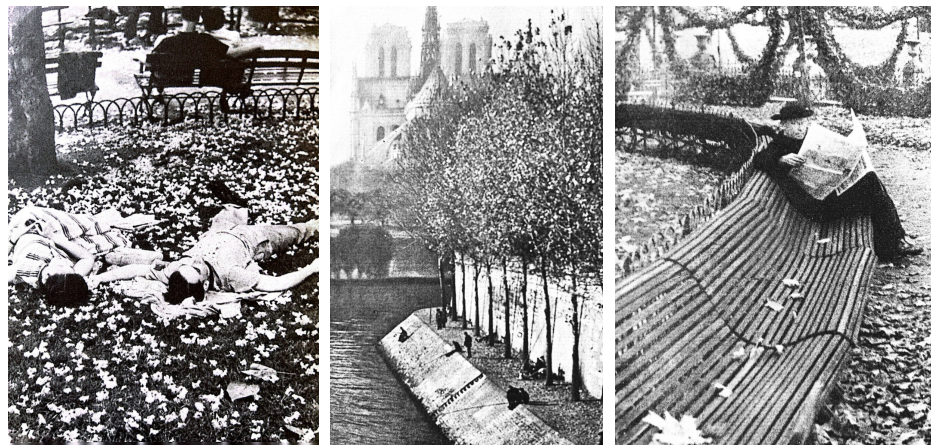
Kalite, Doku, Pratik

Kamusal Zamansız Mekanın Kalitesi (*Psikolojik Zaman Oku*)

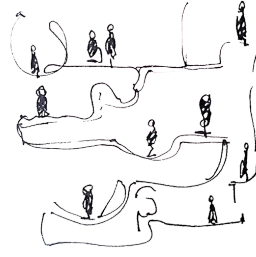
Bir cümle ile açıklanacak olsaydı kalite, hayatın ve 'mana'nın kökü olarak tanımlanırdı. İnsan odaklı bir yaklaşımda bir mekanın kalitesini **olaylar silsilesi** oluşturur. İlk aşama; her yerin karakterinin, orada olmaya devam eden belirli olaylarla verildiğini anlayarak başlamaktır.

Bu yaklaşım doğrultusunda **kalite yapılamaz ancak insanların eylemleriyle üretilir**. Mekan orada olup bitenlere göre oluşur, bellekte yalnız bir ağacın, dere kenarının ve boş bir oturma bankının önemi o parçaların bize hangi duyguları hatırlattığı ve onların anılarda birikimi ile ilgilidir (Fotoğraf 1). Aktiviteler, olaylar, durumlar, güçler... Kimi içsel kimi dışsal faktörler... Kamusal mekanın hafızası toplumların geçmişleriyle bağlantı kurmalarına ve yaşanmışlıklardan ders çıkarmalarına olanak tanır. Kamusal mekanın insan odaklı adaptasyonu ancak geçmişini bilerek başarılı şekilde gerçekleşir.

Kamusal mekanın kalitesinin ölçülebilirliği somut nitelikler dışında kullanıcıların deneyimleri sonucu algıladığı nitelikler bağlamında sorgulanmalıdır. Özetle bir kamusal mekanın karakteri onu oluşturan anlamlı parçalar tarafından verilir.

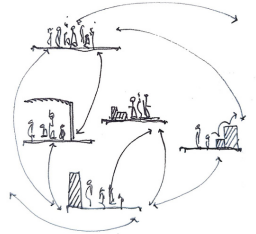
Fotoğraf 1. Kaynak: The Timeless Way of Building

mekanın kalitesini olaylar silsilesi oluşturur ve insanların eylemleriyle üretilir

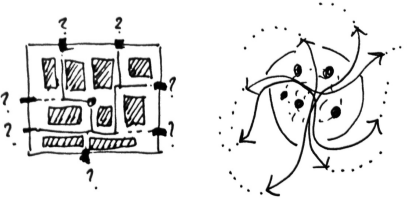

öncesinde her alan kamusal iken insanların korunma ihtiyacı özelleşmiş mekanların oluşumunu başlattı

tasarımsal algı olmadan içgüdüsel oluşturulan mekan

Şekil 3. içgüdüsel oluşturulan mekanlar prensipler doğrultusunda şekillenmelidir

Şekil 4. hareketin kısıtlı olduğu insanları yöneten mekan anlayışından mekanın insanların oluşturduğu tasarım anlayışına geçiş yapılmalıdır

Kamusal Zamansız Mekanın Dokusu (Termodinamik Zaman Oku)

İnsanların hareket ve aktivite davranışları bir "pattern"ı takip eder. Yaya kullanımı için tasarlanmış park patikalarında kullanıcının kendi tercihlerini, kestirme yol seçimlerini yaptığını görürüz. Peki mekanın ana öznesi olan bizler neden doğal alan dışında kendi irademiz doğrultusunda deneyimlerinizi özgünleştiremiyoruz? Kamusal mekanın kurgusu ve inşası insan için olsa da deneyim denetlemesi sadece mekan yaratıcılarına aittir, kullanıcıya deneyim özgürlüğü bırakılmaz. Bir çerçevede belirli açıklıklar içinde aynı aktivite ve hareket örgüsünün tekrar edilmesi sağlanacak şekilde kurgu belirlenir. Bu tasarım görüşünde üretilen mekanlar salt ve mutlaktır. Kullanıcı sadece kentin içine sıkışmış yeşil alanda aradığı özgürlüğü yaşayabilme şansına sahiptir. Özgün ve içgüdüsel deneyim yayalar için yapılmış kilit taş yoldan sapıldığında yaşanmış olur. Kamusal mekanda brütlük deneyim özgürlüğü kısıtlar, mekanın adapte olma potansiyelini zedeler. Mekan her detayıyla kurgulanırsa/tasarlanırsa o mekanın adapte olabilmeye özelliği körelmiş olur. Kullanıcıların beraberinde getirdiği özne davranış biçimleri, aktiviteler, hareket özgürlüğü bu alanların evrilmesine izin verecek tasarımlar kamusal mekanın zamansızlık amacı anlayışının temelini oluşturur. Evrende her şey zamanla düzensizliğe doğru ilerlerken mekanlar bu kurala zıt yönde hareket edemez. Düzeni yarattıktan sonra zamana direnme amacıyla kurgulanan mekanların bozulmasını izlemektense düzensizliği yaratacak davranış ve yaşam biçimlerinin farkında olup bu doğrultuda uyum odaklı mekan tasarımı anlayışı benimsenmelidir (Şekil 4).

Bireysel deneyimler ve müdahalelerden doğan biricik dokular, kamusal alanın ortak dili olan, sürekli gelişen daha büyük bir yapıyı, üst dokuyu oluşturur.

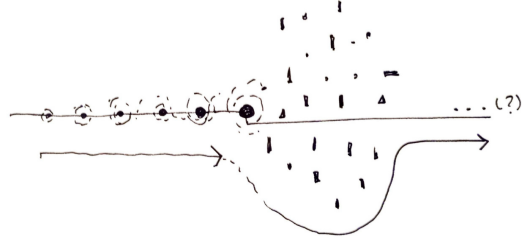
Buradaki kritik nokta dokuların yerden yere göre çeşitlenebileceğini anlamaktır. Yani doku yereldir. Bu anlayış ile zamansız mekan aynı zamanda kültürün canlı bir resmi, hayatın bir yolu. Sonuç olarak müdahale edenin yerele bağlı kültürünü, çalışma ve oluşturma eyleminin felsefesini, kavram anlayışını taşıyan çok katmanlı bir kamusal alan elde edilir.

Kamusal Zamansız Mekanın Pratiği (Kozmolojik Zaman Oku)

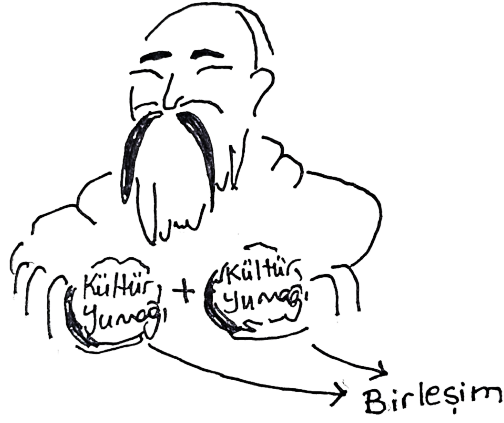
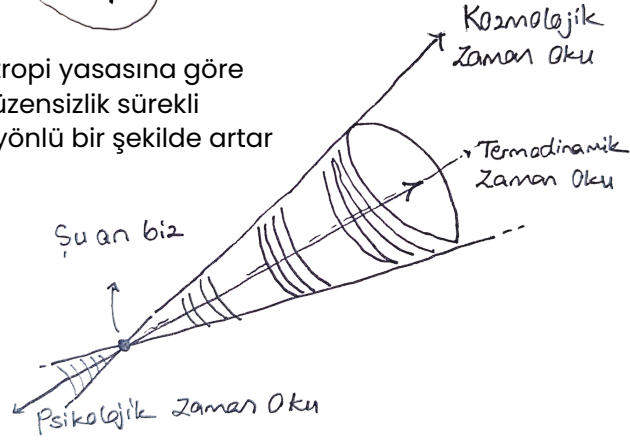
Milyonlarca küçük eylemimize bir bütün oluşturma gücünü veren sistemdir. Bunun için kimsenin uzman olmasına gerek yok; insanların çevrelerini kendileri için şekillendirmeleri esastır. İnsanın korunmak için bir alana ihtiyacının doğmasıyla, içgüdüsel ve tekrarlayan işlemlere dayalı mekan inşası başlar. İhtiyaç doğrultusunda sistematik yöntem ve tasarımsal algı olmadan içgüdüsel oluşturulan mekan her parçası ayrıca düşünülmüş ve tasarlanmış bir mekandan daha da değerli değildir. Mekanın canlılığını oluşturan şey etkileşime giren insanlardır. Mekanda dinamiklik eklemeler-çıkarmalar-bozulmalar yaratma esnekliği özgür kılması o alanın zamansızlığını oluşturan önemli bir etkidir. Ortak dilin kaybolduğu bir ortamda inşaat ve tasarım işleri az sayıda kişinin elinde, büyük ve hantaldir; değişime kapalıdır ve zamandır. Ancak mekandaki her insan mekanı kendisi şekillendirebildiğinde, bu aşamada mekanın büyümesi ve yeniden doğuşu milyonlarca eylemin birleşimidir. Bu pratik eylemlerin akışı ve devinimi demektir. Bu pratikler sonucunda yeni aktiviteler ortaya çıkar, eski olanları korur, modifiye eder, değiştirir...

Mekan Oluşturma Anlayışımıza Göre

ZAMAN OKLARI

Şekil 0. entropi yasasına göre evrende düzensizlik sürekli olarak tek yönlü bir şekilde artar

- **Termodinamik Zaman Oku:** Termodinamikte, entropi artışının doğal olayları yönlendiren temel bir ilke olduğu ve bu ilkenin olayların geçmişten geleceğe doğru ilerlemesini işaret ettiği kavramdır. Mekanın oluşumunda doku ve malzemenin nasıl kullanıldığını ve dönüştürüldüğünü etkiler.
- **Kozmolojik Zaman Oku:** Genel göreliliğe dayanarak, kozmolojik zaman oku, evrenin başlangıcından günümüze geçen zamanın değişen doğasını ifade eder ve evrenin genişlemesinin bu değişimi belirlediğini yansıtır. Bu bağlamda, mekansal üretim süreçleri, uzun vadeli planlama, devinim ve evrimi içerir. Mekansal üretim, gelecekteki gereksinimlere ve trendlere uygun şekilde şekillendirilir ve büyüme stratejileri belirlenir.
- **Psikolojik Zaman Oku:** İnsanların kişisel zaman algısını ifade eder; insanlar geçmişini hatırlar, şimdikiyi yaşar ve geleceği planlar. Bu, insanların zamanı kendi bakış açılarından nasıl algıladığını gösterir. Mekansal üretim süreçlerinde insan faktörünü temsil eder. İnsanların kamusal alanın kullanıcıları olarak nasıl anlamlandırdıklarını, ritüellerini ve günlük yaşam pratiklerini nasıl etkilediğini gösterir. Toplum bilinci ve psikolojik faktörler, psikolojik zaman çizgisinde kaydolur ve mekansal üretim süreçlerini önemli ölçüde etkiler.

Kültürlerin Birleşimi

Eğer mimari ve teknolojik bütünlüğü koruyacak yeni grup standartları geliştirecek, bu standartlar aynı zamanda bir kısıtlama olacaktır. Bu kısıtlama, gelecek nesiller için de geçerli olacaktır. Bu durumda, bu standartlara dayalı tercihler hangi temelden kaynaklanabilir? Bu temel kaynak, ortak toplumsal değerler sisteminden türetilir. Bu ortak değer sistemini nasıl kullanabiliriz? Konfüçyüs'ün dediği gibi, "Çu Hanedanı, kendisinden önce gelen iki hanedanın kültürünü birleştirdi. Bu nedenle Çu Hanedanı'nı takip ediyorum." Halkımız büyük bir kültür mirası taşımaktadır. Bu kültür, dilimizde, davranışlarımızda, adetlerimizde, duygusal ifadelerimizde ve şiirimizde izlerini sürdürmektedir. Günümüzde, bu kültüre ait bazı değerler, teknolojiden ve teknoloji zevkinden kaynaklanmaktadır. Şimdi karşımızda duran sorun, bu iki farklı kültürü nasıl bir araya getireceğimizdir.